

De oplossing van de Hedendaagse Muziek - Debatserie – No. 3

De compositie van het moment

8 juni 2010 - Spui 25, Amsterdam

De vraag in de laatste sessie van de debatreeks is hoe het hedendaagse componeren zich verhoudt tot de veranderingen van de tijd en van de ruimte die zich aftekenen in de hedendaagse netwerk- en evenementencultuur. Popmuziek kenmerkt zich onder meer door de productie van aanwezigheid, van een permanent heden. Hoewel de gecomponeerde muziek zich lange tijd heeft weten te onttrekken aan deze invloedrijke herziening van ons tijdsgevoel, lijkt ook de jongste generatie componisten mee te gaan in deze verandering. De verwijzingen naar populaire cultuur worden niet alleen talrijker maar ook diepgaander. De muziek wordt meer dan voorheen gecomponeerd om een directe ervaring op te roepen en zelf spoorloos in deze ervaring op te lossen. Hoe ziet deze verandering in het componeren er precies uit? Hoe verhoudt het nieuwe heden in muziek zich tot de 'tijdloze tijd' van de netwerk- en evenementencultuur? Welke implicaties hebben de nieuwe ervaringen van tijd en ruimte (globalisering, versnelling) op ons begrip van hedendaagse gecomponeerde muziek is?

Inleider/moderator: Sander van Maas (componist, dichter, dirigent)

Spreekers: Konrad Boehmer (componist), Jan Hein Hoogstad (schrijver, filosoof),

Sarah Vanhee (theatermaker). Verslag: Patricia Werner (MCN)

Inleiding

Sander van Maas vertelt hoe hij de twee voorgaande debatten ervaren heeft. Alleen al met de flyer is er al veel bereikt, hij zag ze zelfs in het Vondelpark. Wat blijkt is dat muziek vooral een ervaring is van infrastructuur. Debat 1 en 2 waren beide vol met dubbelbetekenissen: Oplossing t.o. identiteit - infrastructuur t.o. substantie - montage t.o. taal - connectie t.o. modulatie - presentatie t.o. betekenis - affirmatie t.o. ironie - interventie t.o. reserve-samenwerking t.o. branding.

Wat is de identiteit van de hedendaagse componist in al zijn/haar soevereiniteit?

Hij vergelijkt Stravinsky (met al zijn attributen) met een componist van nu (Giel Vleggaar) die er als ster uitziet. Debat 3 gaat weer over tijd, componeren en het heden. Zoals voorgaande debatten zal hetzelfde stramien gevolgd worden: Diagnose-Reflectie-Response

Diagnose

Konrad Boehmer laat een fragment van Beethoven horen. Komt de substantie van Beethoven over in de uitvoering van een Chinees radio symfonie orkest?

Het eerste citaat is van Arnold Schönberg uit 1923. Daarop een citaat van Debussy:

'kunstwerken brengen regels voort, maar regels maken geen kunst'.

Na 1946 heerst de kuddegeest in Nederland. Een soort van materieel fetisjisme overheerst. Zonder een nieuwe narratief zal hedendaagse muziek er niet vandaan kunnen kruipen. Een voorbeeld wordt gegeven van een diepe esthetische beleving van iemand buiten de academische omgeving. Het gaat om leren, leren, leren en niet na-apen. Substantie ontstaat wanneer iets als noodzakelijk wordt ervaren. Maar wat te doen met montagewerken. Of zijn die bedoeld als happening rondom het artistieke moment?

Het is interessant om te bedenken dat Monteverdi in zijn kunst helemaal niet bezig was met het 'event'. Konrad Boehmer vindt ook dat je het niet steeds moet hebben over het falende event (hedendaagse muziek).

Een eerste vraag uit de zaal gaat over montage muziek. Konrad vertelt dat bijvoorbeeld Nono's muziek zo is gemaakt (montageteknik), maar dat is niet te horen in zijn elektroakoestische muziek. Bob Zimmerman vraagt zich af waarom we moeten lachen over de badinerende opmerking van Konrad Boehmer over André Rieu. Het brengt het hele voorgaande naar beneden.

Konrad zegt dat het niet om André Rieu gaat maar om een consensus.

Iemand uit het publiek vertelt dat het montageprincipe ook bij film (Eisenstein) aanwezig is, maar hoe doe je dat met muziek?

Konrad Boehmer: je zou iets kunnen simuleren uit een reeks met al eerder bestaande werken. In een symfonie van Berio wordt Mahler geciteerd. Mahler op zijn beurt gebruikt in zijn symfonieën delen uit jeugdwerken. Aspecten uit de werkelijkheid worden gebruikt in de film. In de muziek gaat dat anders.

Reflectie

Jan Hein Hoogstad werkt op het gebied van beeld, media, muziek en literatuur.

Om te beginnen kan je eigenlijk niet reflecteren op het werk van een ander. Reflectie hoort altijd bij de praktijk zelf. Consignatie is dat de praktijk altijd onderhevig is aan verandering. In zijn betoog citeert hij Walter Benjamin en Ralph Ellison.

Techniek (het ambacht) en technologie zijn beide intern immanent aan de praktijk.

Transformatie is dat een auteur bijvoorbeeld de plicht heeft om zijn praktijk te vernieuwen.

Dan volgt een lang verhaal over Ralph Ellison die rond 1950 zijn boek "Living with Music" schreef. Dat ging over zijn *writers'block* veroorzaakt door de 'noise' om hem heen.

Het ergste geluid bleek de zangoefeningen van zijn buurvrouw. Ellison had vier houdingen er tegenover: stoorfactor, lotgenoot (hij identificeerde zich toch met haar), vijandig (hij begint zijn eigen muziek harder te draaien) en voorbeeldig (volledige identificatie want de buurvrouw ging beter zingen).

De confrontatiepraktijk en spiegelpraktijk zijn dus een mogelijkheden om je eigen praktijk te transformeren. In het geval van Ralph Ellison is het de muziek die bemiddelt tussen auteur en muzikant.

Technologie accepteren zoals het is en ermee aan de slag gaan. Terwijl het eerder een muur is geweest. Muur → technologie ← Deur, met technologie als het ambacht.

De spiegel is altijd zelf geconstrueerd. En daar is Jan-Hein in geïnteresseerd. Het moment dat je de spiegel zelf bouwt in de technologie voor je eigen praktijk is het niet meer de vraag wat doe ik, waar sta ik, waar wil ik staan en hoe kan ik er komen?

Reacties uit de zaal: Als je in een depressie zit, heb je afleiding nodig om eruit te komen. Hoe moet je omgaan met je werk als je je realiseert dat het allemaal al eens eerder gedaan is? Er zijn altijd factoren van verandering, volgens Ellison en Benjamin een manier om uit impasses te raken (met de technologie) met regels of processen. Voor iemand die in de wereld staat is er altijd een externe prikkel.

Response

Sarah Vanhee is theatermaker. In haar presentatie kan zij niet praten over een bepaald moment, want Performance is beweging. Iets kan alleen maar zichtbaar zijn als het onzichtbaar was. De Media is een gegeven waarin een event en kunst in elkaar overvloeien. Via twee van haar projecten licht zij dit toe.

Zij nodigde kunstenaars uit om hun werk (onrealiseerbare te dure ideeën) aan te bieden voor een Christies veiling. Wat bleek, 95% van de mensen zijn in voor producten. Door de veiling kwam zichtbaarheid. Tijdens dit proces werd het concept steeds aangepast aan het publiek tot het moment van de veiling zelf.

Het tweede project was conceptuele, literaire kunst. Bezig zijn om een (onvoltooid) personage te voltooien.

Media + publiciteit is belangrijker dan de performance zelf. Niet aandacht zoeken via traditionele wegen maar eerder via guerrilla acties.

Sarah is gevraagd om een manifest te schrijven voor het "Something Raw Festival". Als provocatie schreef zij iets in de dada traditie over hedendaagse kunst.

Concluderend zegt Sander van Maas dat hij veel heeft met structuren en netwerken en substantie (wat wil je gaan doen) hoewel het soms op een patstelling lijkt.

Konrad Boehmer heeft het over de mechanisering van een applausmachine, maar kunst moet ontstaan vanuit een esthetiek. Aan de andere kant is het juist in de technologie waar

we moeten opereren en werken aan de manier waarop iets wordt voortgebracht. Met welke middelen dan ook iets esthetisch maken dat empathie opwekt. Het is de impotentie van de kunst die zorgt voor het bestaan van een applausmachine.

Jan Hein Hoogstad gelooft dat met de technologie er een derde begrip is bijgekomen en dat het ook om een stukje risico gaat.

Het lijkt dat alles ge-exterioriseerd is, volgens Sander van Maas.

Konrad Boehmer vindt dat het innerlijke belangrijk is; wij zijn gedwongen om ons te implementeren in (psychische) structuren en de hamvraag is of kunst daarin nog kan functioneren.

Sarah Vanhee is zich zeer bewust van de middelen die we tegenwoordig hebben en weten hoe ze werken is belangrijk. Die media zijn er nu eenmaal. Zij vertelt over een lopende tentoonstelling met 800 meesterwerken.

Konrad Boehmer vraagt zich af of er nog kunst mogelijk is binnen de begrenzings van dit moment? Alle technologie is volgens hem door de oorlogsindustrie ontwikkeld en de producten worden aan ons opgedrongen.

Bob Zimmerman vraagt vanuit de zaal waar deze debatten eigenlijk over gaan. Is er een probleem? Herformuleren is noodzakelijk. Er is veel muziek gemaakt. Wie maakt het? En wie geniet ervan? Wij zijn nog niet goed met de output. Onze genietplek wordt steeds verplaatst. En daarop kan alleen een filosoof antwoorden.

Konrad Boehmer zegt dat we geacht worden iets interessant te vinden. Dat het esthetische een privilege van de kunst is, is een groot misverstand. Het maakt niet uit of het kunst is of niet.

Iets wordt veilig of steriel als kunst gepresenteerd op gebaande plekken, aldus Sarah Vanhee. Het wordt mensen niet geleerd om kritisch te zijn.

Jan Hein Hoogstad vindt dat elke praktijk op den duur eigen conventies moet creëren. Ongelijktijdigheid wijst naar de vraag van wat is er **nu** nieuw? Popmuziek is techniek en kunstproductie. Het is goed om te kijken hoe iets geproduceerd wordt.

Micha Hamel bedankt alle deelnemers: Buma Cultuur, Spui 25, Muziek Centrum Nederland en het publiek dat massaal is gekomen. Er komt in het najaar een nieuwe serie. Hoe dat eruit gaat zien, wordt later bekendgemaakt.